

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan • www.uzas.uz • 2007-yil, 23-noyabr • № 47 (3927)

ТАБИАТНИ АСРАШ ВИЖДОН ИШИ

Инсониятнинг узоқ йиллар давомида она-табиати асраб-авайлаш, ер, сув ва ҳавони ифлосламаслик масалаларига эътиборсиз муносабати ўтган асрнинг охирига келиб жиддий экологик таҳдидларни келтириб чиқарди. Бугун ер юзининг деярли барча минтақаларида бу таҳдидни кўриш ва сезиш мумкин. Экология муаммолари ўз моҳиятига кўра ер юзида ҳаёт ва тирикликни сақлаб қолиш муаммолари билан баравар бўлиб турибди.

Илмий-техник тафаккур, санъат, қурилиш ва бошқа бир қатор соҳалар мисли кўрилмаган даражада ривожланган, янги-янги шахарлар, завод ва фабрикалар ишга тушаётган бир пайтда бу ютуқларнинг иккинчи томони — табиатга, атроф-муҳитга салбий таъсири ҳам кўзга ташланмоқда. Чунинчи, ҳисоб-китобларга қараганда, кейинги ўн йил ичида ер юзида 100-120 миллион гектар майдонни эгаллаган ўрмон йўқ қилинган ва бу иш бугун ҳам давом этмоқда. Инсон эҳтиёжлари учун ҳар йили 4,5 миллиард тонна кўмир, 3,2 миллиард тонна нефть ва нефть маҳсулотлари ёқилади. Бунинг натижасида бир йилда неча миллиард тонна захарли моддалар атмосферага кўтарилаётган. Ерости ва ер юзи бойликларидан, чўчқу сув захираларидан фойдаланишда исрофгарчиликка йўл қўйилмоқда.

Бу муаммоларнинг олдини олиш, экологик таҳдидлар тўғрисида жамоатчиликни ўз вақтида хабардор қилишда оммавий ахборот воситаларининг роли катта. Шунини алоҳида таъкидлаш лозимки, мустақиллик йилларида мамлакатимизда атроф-муҳитни асраб-авайлаш борасида қабул қилинган қарорлар, амалга оширилган амалий чора-тадбирларда журналист ҳамкасбларимизнинг ҳам ҳиссаси бор.

Экология ва саломатлик муаммолари билан бевосита шугулланиб келаётган "ЭКОСАН" халқаро ташкилоти ташаббуси билан Тошкентда бўлиб ўтган "Матбуот минтақаси ва глобал экологик таҳдидлар шароитида" мавзусидаги медиа-форумдан кўзда тутилган мақсад ҳам экологик муаммолар ечимини топиш, бу ишга кенг жамоатчиликнинг жалб этишда оммавий ахборот воситалари имкониятларидан янада кенг фойдаланиш эди. Қатор халқаро ва жамоатчилик ташкилотлари вакиллари, олим ва мутахассислар, ер, сув ва ҳаво муаммолари билан шугулланувчи ташкилотларнинг вакиллари, журналистлар иштирокида ўтказилган бу анжуманда замонавий техник воситалар ёрдамида ер юзи минтақаларидаги, жумладан мамлакатимиздаги экологик вазият кенг шарҳлаб берилди.

Экология муаммоларини ҳал этишда аҳолининг экологик маданияти муҳим аҳамият касб этди. Табиий бойликлар нечоғли кўп бўлмасин, уларнинг ҳам ҳисоб-китоби бор. Бу бойликлардан нафақат биз, биздан кейинги авлодлар ҳам баҳраманд бўлиши керак. Инсоннинг ўринсиз хатти-ҳаракати, исрофгарчиликка йўл қўйиши табиатдаги мувозанатни бузиб юбориши, бунинг оқибатида ўта жиддий муаммолар келиб чиқиши тўғрисида матбуот жамоатчилигини узулқуси равишда хабардор қилиб туриши зарур.

Анжуманда сўз олган нотиклар, жумладан журналистлар ҳам, оммавий ахборот воситаларида бу борада муайян ишлар амалга оширилаётган бўлса-да, улар ҳали талаб даражасида эмаслигини эътироф этдилар. Экология муаммоларига доир чиқишларнинг кўпи умумий ахборотлардан иборат, уларда муаллифлар экологик вазият ёмонлашганлигининг асосий сабабларини таҳлил этмайдилар.

Бу фикрга қўшилган ҳолда шунини таъкидлаш лозимки, матбуотдаги чиқишлар билангина масала ҳал бўлмайди. Оммавий ахборот воситаларининг вазифаси — муаммага жамоатчиликнинг, тегишли давлат ташкилотларининг эътиборини қара-

тишдир. Демак, журналистларнинг қўнчаклик билан бонг уришларига мақолаларда фаолият таҳлил этилган, танқид қилинган корхона ёки муассасанинг муносабати жуда ҳам муҳим. Афсуски, эълон қилинган қатор таҳлиллар ҳозирча эътиборсиз қолмоқда. Таҳрирларга йўлланаётган жавоблар эса асосан камчиликларни хаспўшлаш, ўтказилган тадбирларни санаб ўтишдангина иборат бўлиб қолмоқда.

"Экосан" халқаро ташкилотининг бу хайрли ташаббуси муносабати билан баъзи таклифларни ўртага ташламоқчимиз. Мамлакатимизда экология ва саломатлик масалалари йўналишида фаолият олиб бораётган ташкилотларнинг оммавий ахборот воситалари билан ҳамкорлиги бугунги кўннинг ўта муҳим талаби бўлиб, бу ишдан ҳеч ким четда қолмаслиги керак. Экология — ҳаммамнинг ва ҳар бир кишининг виждон ишидир. Шу билан бирга, газета ва журналларда, эҳтимом бу мавзуга бағишланган махсус нашрда, мамлакатимизнинг табиий бойликларини асраб-авайлашга доир қўнунларни талабларига риоя қилмаётган, атроф-муҳитни ифлослатиётган, чиқиндиларини ташлаб юборётган корхона ва ташкилотларнинг рўйхатини эълон қилиш, уларга нисбатан қўрилган чора-тадбирлардан (фаолиятини тўхтатиш, жарима солиш ва ҳоказо) жамоатчиликни хабардор қилиш фурсати етди.

Экологик муаммоларни ўрганиш бир қўнлик иш эмас. Муаммонинг илдилларини очиб, ечимини топиш учун журналист жиддий тадқиқот олиб бориши, мутахассислар билан мулоқотда бўлиши, манбалар билан ишлаши лозим бўлади. Бунинг учун эса вақт керак. Шу маънода экология мавзусида қалам тебратётган ҳамкасбларимизга махсус йўлланма бериш, улар меҳнатини рағбатлантириш ҳам яхши самара беради, деб ўйлаймиз.

Атроф-муҳит муҳофазаси газетамизнинг доимий мавзуларидан бири ва бундан буюн ҳам шундай бўлиб қолади.

Она санъат — кўрпикхона

ЎЗБЕКИСТОН ДИЛБАР ВАТАНИМ

Ҳар бир давлат, ҳар бир халқнинг миллий маданияти, қадриятлари, шунингдек, Асосий қомуси бўлади ва улар миллиятнинг ифтихор рамзларига айланади. Мустақил Ўзбекистонимизнинг Конституцияси қабул қилинганининг 15 йиллиги арафасида жойларда ушбу санага бағишлаб ўтказилаётган тадбирларда ҳақуқимизни, эркинлигимизни таъминлаб берган ушбу ҳужжатнинг асосий тамойиллари ёш авлодга яна бир бор тушунтириб берилмоқда.

Кўни кеча Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида бўлиб ўтган "Ўзбекистон — дилбар Ватаним" дея номланган шеърят мушоираси ҳам Бахт қомусимизнинг ўн беш йиллик тантанасига бағишланди. Тадбирни уюшма раисининг биринчи ўринбосари Сирожиддин Сайид Ўзбекистон Қаҳрамони, халқ шоири Абдулла Ориповнинг "Ўзбек қомуси" шеъри билан очди. Шундан сўнг устоз ижодкорлар — Жума-

ниёз Жабборов, Мухаммад Али, Хусниддин Шарипов, Маҳмуд Тоир, Хайдар Мухаммад, уюшманинг Андижон вилоят бўлими раҳбари Хуршида Бону, шоирлар Рустам Мусурмон, Фарид Афрўз, Турсун Али, Ахтамкул Карим ва бошқалар мушоирани кўтаринки руҳда давом эттирдилар.

Мушоирага келган ёш ҳаваскор шоирлар, шунингдек, Ёзувчилар уюшмаси ва Миллий университет ҳамкорлигида очилган Олий адабий курсининг тингловчилари ўзларининг шеърини машқларини устозлар назаридан ўтказдилар. Манзура Бекжоновна, Дилафрўз Чориева, Акмал Тошев, Ҳаёт Шодмон, Манзура Эгамбердиева сингари умидли ижодкорлар ўқиган шеърлар йиғилганларда илиқ таассурот қолдирди. Мушоирада ёш ижодкорларнинг шеърларидан намуналар вақти матбуотда эълон қилиш учун тасвир этилди.

Ўз ахборотимиз

Ўзбекистон — Россия:

САМАРАЛИ ҲАМКОРЛИК

Ўзбекистон ва Россия маданий алоқаларини ривожлантириш ҳамда юртимизда рус тилида фаолият олиб бораётган театр жамоаларининг ижодий фаолиятини, уларнинг ютуқларини ўрганиш ва ҳамкорлик қилиш ниятида пойтахтимизда Россия театр арбоблари уюшмасининг режиси асосида санъатшунослик фанлари доктори, профессор А.Н.Петрова ва театршунос олима М.М.Корчак меҳмон бўлдилар.

Москвалик меҳмонлар бир ҳафта давомида Ўзбекистон Рус академик драма театрида, Ўзбекистон Ёшлар театрида, Тошкент давлат мусикали (оперетта) театрида, "Илҳом" театр-студиясида ҳамда Санъат институтида бўлиб, уларнинг ижодий ютуқлари ва изланишлари билан яқиндан танишдилар. Театрларнинг охириги икки йил давомида яратган саҳна асарларини томоша қилиб, санъат уюшма маҳорат дарслари ҳам уюштирдилар.

Санъатшунос олима Анна Николаевна Петрова таассуротлари ҳақида шундай деди: "Мен катта таассуротлар билан ўз юртимга қайтмоқдаман. Ўзбекистонда рус маданияти ва санъати катта эътибор берилишидан қувончим ичимга сиғмайди. Бу ерда рус тилида фаолият олиб бораётган театрларга жиддий эътибор берилар экан. Айниқса, Ўзбекистон санъат арбоби Владимир Шапиро бошчилигидаги рус академик драма театри мени лол қолдирди. Давлат санъат институти талабалари билан учрашув ва суҳбатлар, уларнинг бизга намойиш этган дастурлари шунини кўрсатдики, рус маданияти Ўзбекистонда эъзозланаркан ва театр санъати истеъдодли ёшлар қўлида экан. Мен тошкентлик рус актёрлари олдида таъзимдаман".

Сафар давомида меҳмонлар "Ўзбектеатр" бирлашмасида бўлиб, ижодий режаларни ва келгусида ҳамкорликда амалга ошириладиган маданий тадбирларни аниқлаб олдилар.

"Ўзбектеатр" бирлашмаси ахборот бўлими

ИЖОДИЙ КЕЧА

Ўзбек Миллий академик драма театрида Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон халқ артисти, халқаро Бобур муқофоти совриндори Мухаммадали Абдуқундузов ижодига бағишланган театрлаштирилган кеча бўлиб ўтди.

Мухаммадали Абдуқундузов ёрқин, ўзига хос ижро услуби, талқиндаги майин лиризми билан томошабинлар меҳрини қозонган, миллий театр ва кино санъати ривожига муносиб ҳисса қўшиб келаётган истеъдодли санъаткорларимиздан биридир. Унинг ижросидаги Заҳириддин Мухаммад Бобур, Хусайн Бойқаро, Амир Умархон, Чўлпон, Аб-

дулла Қодирий, Отабек каби халқимизнинг улуғ фарзандлари образлари театр муҳлислари, мутахассислар томонидан муносиб баҳоланган. Актёр иштирокидаги бир қатор саҳна асарлари дунёнинг кўпгина мамлакатларида муваффақият билан намойиш этилган.

— Мухаммадали Абдуқундузов деганда ижрочилик маҳоратида қамолга етган, куч-ғайратга тўлган ижодкор кўз олдимга келади, — деб таъкидлаган эди таниқли театршунос олим Мухсин Қодиоров. — У саҳна ижодкорлари ўрта авлодининг пешқадам вакиллари билан бири сифатида алпақачон санъатда ўз сўзини айтиб улғурган, машаққатли меҳнати ва касбига садоқати билан халқ меҳрини қозонган санъаткордир. Мухаммадали яратган қатор образлар XX аср ўзбек миллий театр санъати тарихидан муносиб ўрин олгани ҳам шубҳасиздир.

Пойтахт театр жамоатчилиги вакиллари, адабиёт ва санъат намояндалари, санъатсевар муҳлислар иштирок этган ижодий кечада Академик театр саҳнасида узоқ йиллардан бери намойиш этиб келинаётган спектакллардан парчалар намойиш этилди. Халқимизнинг севимли актёрини устозлари, муҳлислар, дўст-қаддонлари, таниқли ҳофизлар самимий муборакбод этдилар.

Ўз ахборотимиз

ВАТАН

Ватан, қалбда ёнган оташсан, Ватан, Томиримга туташ, уйқашсан, Ватан, Сендан айро юрак урмоғи гўмон, Жафокаш, ҳаётбахш қўйсан, Ватан!

Гирён кўзганимнинг қароғи ўзинг, Ошфута кўнглимнинг қароғи ўзинг, Дардиндан дилминг дардлари бунёд, Қувончингдан ёруғ ёноғим ўзинг.

Сенсиз тупроқларнинг исин сезмасман, Ёмғирлар сасин, қор тусин сезмасман!..

Шеърини лаҳза

Оламини яшнатиб, ифтор таратиб, Баҳорлар гул очиб келсин, сезмасман!..

Висолингдан айро меҳрга ташна Қон бўлди не диллар — не тиниқ чашма... Бағринда бахта ёр, муҳаббатга ёр, Нур сочар кўнглилар кундан-кун яшна!

Сарқорим, сафдошим, сирдошим, Ватан, Бедор ҳисларимдай сарқашим, Ватан! Сендан айро юрак урмас беғумон, Жону жаҳонимга жонбахшим, Ватан!

ХУРШИДА

ПОЛША МАНЗАРАЛАРИ

Тошкентдаги Фото уйда икки ёш фотосуратчи: Ника Пилипюк ва Гжегож Низёлнинг ишлари намойиш этилмоқда.

Ника республикалик рассомлик коллежини битириб, "Зажева" поляк ёшлар маданий марказида болалар тасвирий санъати студиясига раҳбарлик қилмоқда. Ўзининг тарихий ватани ҳақидаги бу кўргазма фаолиятидаги илк йирик тадбир бўлгани учун ҳам Никанинг

Ф.ГУМАРОВА

Пойтахтимиздаги Миллий санъат марказида "Корея гербарийси" гуллар кўргазмаси намойиш этилди. Бу кўргазмада гербарийлар билан бирга Корей халқи мада-

нияти, тили ва тарихидан сўзловчи экспонатлар ҳам намойиш этилди. Жуда гузал безатиш экспозициядаги ҳар бир экспонат, ҳар бир гербарий, ҳаттоки янграётган куй ҳам эзари ҳамоҳанг эди.

1997 йилдан буюн ҳар уч йилда бир марта ўтказилган бу тадбир гуллардан ҳам

Дилфуза ЭРГАШЕВА

БУГУНГИ СОНДА: ХИЗМАТ ЭТсанГ ХАЛҚ УЧУН... 2 САККОКИЙ ДЕВОННИНГ АНҚАРА НАШРИ 4 САНЪАТДА СУНЪИЙЛИК КЕТМАЙДИ 5

